

θηκε σὲ πράξη. Τί ἄλλο ἀπομένει νὰ γίνει; Φαινομενικὰ τίποτα. Μὰ δὲν εἶναι ἔτσι. Τὸ κακὸ ἔχει προεκτάσεις καὶ ἐπακόλουθα.

Π ρ ῶ τ ο ν. Ὡς τὴν στιγμή τῆς πτώσεως ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ συνείδηση ἀπλῶς ἀγνοήθηκαν καὶ περιφρονήθηκαν· τώρα, μὲ τὴν πτώση, παραβιάστηκαν καὶ καταπατήθηκαν. Ὡς τὴν στιγμή τῆς πτώσεως ἡ συνείδηση ἦταν σὰν μιὰ μητέρα ποὺ πάσχιζε νὰ ἀποτρέψει τὸν γιό της - τὴν ψυχὴ - ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, κι ἐκεῖνος ἀπλῶς δὲν τῆς ἔδινε σημασία· τώρα μὲ τὴν πτώση, ὁ γιὸς ἁμαρτάνει, ἀπαντώντας στὶς ἰκεσίες τῆς μητέρας του μὲ γρονθοκοπήματα καὶ χαστούκια.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν. Τώρα ἡ ἐσωτερικὴ διεργασία, ποὺ ὀδήγησε στὴν πτώση, ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ γεγονότα. Καὶ θὰ συνεχίσει νὰ ἐπηρεάζεται, ἐκτὸς κι ἂν ὁ ἄνθρωπος μετανοήσει. Ἄν δὲν τὸ κάνει, θὰ γεύεται γιὰ πάντα τοὺς καρπούς τῆς ἁμαρτίας.

Τ ρ ί τ ο ν. Ἡ θεία χάρη ἐγκαταλείπει τὸν ἄνθρωπο, ποὺ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ πηγαίνει μὲ τὸν ἐχθρό του. Τότε μαραζώνει, λυγίζει, αἰσθάνεται νὰ συντριβεται κάτω ἀπὸ ἕνα βαρὺ φορτίο. Σ' αὐτὸν ἐκπληρώνεται ὁ λόγος τοῦ Κυρίου γιὰ τὸ δαιμονικὸ πνεῦμα ποὺ ἐπιστρέφει μὲ ἄλλα ἐφτὰ πιὸ πονηρὰ (Ματθ. ιβ' 43-45). Μελαγχολία, ἀνησυχία, ψυχοπλάκωμα - νὰ ποῖς εἶναι ὁ μισθὸς

τοῦ πάθους ποὺ ἱκανοποιήθηκε. Ἄπιστευτο! Ἀπὸ τὴν ἱκανοποίηση τοῦ πάθους ὁ ἄνθρωπος περιμένει ἕναν παράδεισο: «Θὰ εἶστε σὰν θεοί!» (Γεν. Γ' 5). Μόλις ὅμως τὸ ἱκανοποιήσει, βγαίνει ἀπὸ τὴν πλάνη καὶ διαπιστώνει πῶς ὁ ποθητὸς “παράδεισος” δὲν ἦταν παρὰ μιὰ αὐταπάτη. Τώρα ἔχει μείνει μὲ τὸ κενό, τὴν ὀδύνη, τὴν στενοχώρια, τὸ βάρος. Βλέπει πῶς ἡ προσδοκία του διαφεύσθηκε. Περιμένε νὰ χαρεῖ, μὰ ἔγινε τὸ ἐντελῶς ἀντίθετο. Ὁ δρόμος ποὺ πῆρε, δρόμος ἐνδόσεως στὸ πάθος, τὸν ὀδήγησε στὴν ἁμαρτία καὶ τὴν κατάθλιψη.

Ἄς ἔρθουμε τώρα σ' ἐσένα. Τί θὰ κάνεις ἀπ' ὅσα ἔχουμε πεῖ; Ἄν ἡ ἀπόφασή σου νὰ ὑπηρετήσεις τὸν Κύριο εἶναι εἰλικρινής, ἂν ὁ νοῦς σου εἶναι ἀδιάλειπτα προσηλωμένος στὸν Θεὸ μὲ εὐλάβεια καὶ ἂν ἐπιτηρεῖς αὐστηρὰ τὸν ἑαυτό σου, τότε εἶναι ἀδύνατο νὰ κινηθεῖ ποτὲ ἡ ψυχὴ σου πρὸς τὴν ἱκανοποίηση τῆς ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας, ἐπομένως εἶναι ἀδύνατο καὶ νὰ γευθεῖ τοὺς πικροὺς καρπούς της. Νὰ ποῖς εἶναι ὁ ἐσωτερικὸς σου ἀγώνας.....

“ΑΓΙΑ ΖΩΝΗ”

Περιοδικὴ ἐκδόση Ι.Ν. Ἀγ.Ζώνης
ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ
Ἐκδότης: Ι.Ν.Ἀγ.Ζώνης • www.agiazoni.gr
Υπεύθυνος: Ἀρχιμ. Ἀνθιμος Ἡλιοπούλος
Ἀγίας Ζώνης 27Α,
Ἀθήνα 11352 • τηλ.: 210 8674250
30 Ὀκτωβρίου 2016, Ἀριθ. Φυλ. 23
Διανέμεται δωρεάν • Εἰσφορὲς δεκτές

Στάδια ἀναπτύξεως τῶν παθῶν: λογισμοί, συναισθήματα καὶ ἐπιθυμίες

Ἁγίου Θεοφάνους τοῦ Ἐγκλείστου

Τὰ πάθη ἐμφανίζονται μέσα μας κάθε τόσο. Ἡ ἐμφάνισή τους πιστοποιεῖ τὴν ἀκαθαρσία μας, ἀλλὰ δὲν μᾶς ἐνοχοποιεῖ. Ἐνοχοί εἴμαστε ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ κλίνουμε εὐνοϊκὰ πρὸς ὅποιοδήποτε πάθος, ἀπὸ τὴ στιγμή, δηλαδή, ποὺ ὄχι μόνο δὲν τὸ θεωροῦμε ὡς ἐχθρὸ καὶ δὲν τὸ πολεμοῦμε μὲ τὸ θυμὸ, ἀλλὰ καὶ τὸ καλοδεχόμαστε, ὅποτε ἐμφανίζεται, βρίσκοντας ἀπόλαυση στὸν ἐρεθισμὸ ποὺ μᾶς προξενεῖ. Αὐτὴ ἡ στάση δείχνει διάθεση συμφιλιώσεως μὲ τὸ πάθος καί, συνεπῶς, ἐναντιώσεως στὸν Θεό· «γιατί ὅποιος ἔχει σαρκικὸ φρόνημα, ἐχθρεύεται τὸν Θεὸ» (Ρωμ. η' 7).

Μόλις ἀρχίζει ἡ εὐνοϊκὴ κλίση πρὸς τὸ πάθος, ὅσο ἀνεπαίσθητη κι ἂν εἶναι αὐτή, ἀρχίζει καὶ ἡ ἐνοχή. Καὶ ὅσο αὐξάνεται ἡ πρώτη, τόσο αὐξάνεται καὶ ἡ δεύτερη. Στὴ συνέχεια θὰ σοῦ περιγράψω τὴν σχετικὴ διαδικασία:

Ὅλη μέρα οἱ λογισμοὶ κινοῦνται. Κινοῦνται καὶ περιπλανιοῦνται πέτρα-δῶθε. Οἱ περισσότεροι εἶναι λο-

γισμοὶ μάταιοι, καθὼς ἀναφέρονται σὲ κοινὲς καθημερινὲς ὑποθέσεις καὶ ἐργασίες ρουτίνας. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς λογισμοὺς ξεφυτρώνουν κάπου-κάπου καὶ ἄλλοι, ποὺ ἀποτελοῦν κενὰ ὄνειροπολήματα. Ὅλοι τοὺς συνωστιζονται ἄτακτα στὴν ἐπιφάνεια τῆς ψυχῆς, δημιουργώντας ἐκεῖ σύγχυση καὶ ἀναστάτωση. Σοῦ ἔχω πεῖ ἄλλοτε, πῶς ν' ἀντιμετωπίζεις ἀποτελεσματικὰ αὐτὴ τὴ σύγχυση, ποὺ σοῦ ἀφαιρεῖ τὴν μνήμη τοῦ Θεοῦ, καὶ πῶς ν' ἀποκαθιστᾷς μέσα σου τὴν τάξη καὶ τὴν ἡρεμία.

Ἐκεῖ, λοιπόν, ποὺ κάθεσαι καὶ συλλογίζεσαι, ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους λογισμοὺς σου παρουσιάζεται κι ἕνας ἀλλόκοτος “ἐπισκέπτης”. Παρουσιάζεται καὶ ἀπαιτεῖ τὴν προσοχή σου. Τὸ ὑπογραμμίζω: Ἀπαιτεῖ τὴν προσοχή σου. Μὴν τὸν ἀφήσεις ποτὲ νὰ περάσει ἀπαρατήρητος. Δίχως τὴν παραμικρὴ χρονοτριβή, σταμάτα τον καὶ ἀνάκρινέ τον: Ποιὸς εἶναι; Ἀπὸ ποῦ ἔρχεται; Τί θέλει; Τίς ἀπαντήσεις δὲν θὰ σοῦ τίς δώσει ἐκεῖνος. Θὰ

τις βρεῖς ἐσύ, ἀφοῦ τὸν παρατηρήσεις προσεκτικά.

Ἄς ὑποθέσουμε πὼς εἶναι ἓνας ἄνθρωπος ποὺ κάποτε σὲ προσέβαλε καὶ ποὺ τώρα, εἴτε αὐτόματα εἴτε συνειρμικά, ἔρχεται στὸν νοῦ σου. Εἶναι βέβαιο πὼς ἡ θύμηση αὐτοῦ τοῦ προσώπου καὶ τῆς προσβλητικῆς του συμπεριφορᾶς θὰ γεννήσει μέσα σου ἀγανάκτηση, ὀργή, ἀκόμα καὶ τὴν ἐπιθυμία τῆς ἐκδίκησεως, θὰ σὲ φέρει δηλαδή σὲ μιὰ κακὴ ψυχικὴ κατάσταση. Πρόκειται, ἐπομένως, γιὰ λογισμό ἐχθρικό. Καὶ ἀφοῦ πρόκειται γιὰ λογισμό ἐχθρικό, πρέπει νὰ τὸν ἀντιμετωπίσεις ἐχθρικά: Νὰ τὸν ἀποκρούσεις καὶ νὰ τὸν διώξεις μακριὰ μὲ περιφρόνηση καὶ θυμό.

Ἔτσι θὰ ἐξουδετερώσεις τὸ τέχνασμα τοῦ πονηροῦ, ποὺ σοῦ ἔβαλε τὸν λογισμό, καὶ θ' ἀποφύγεις τὴν παγίδα του. Ἄν, ἀπεναντίας, δεχθεῖς τὸν λογισμό καὶ συγκρατήσεις στὸν νοῦ σου τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ σὲ προσέβαλε, θ' ἀκολουθήσουν κι ἄλλοι λογισμοί, κι ἄλλες εἰκόνες, ποὺ θὰ ἀναπαραστήσουν πολὺ ζωντανὰ καὶ μὲ κάθε λεπτομέρεια τὴν φαντασία σου τὸ ἐπεισόδιο τῆς προσβολῆς. Ἡ νοερὴ ἀναπαράσταση τοῦ ἐπεισοδίου θὰ ξεσηκώσει τὴν καρδιά τὴν ὀργή, δηλαδή ἓνα συναίσθημα ἐμπαθές. Καὶ πρέπει νὰ ξέρεις, ὅτι κάθε φορὰ ποὺ ἐπιτρέπεις σὲ ἐμπαθῆ συναίσθημα νὰ ἐκδηλωθοῦν, συντελεῖς τὴν ἐδραίωση τῶν ἀντίστοιχων

παθῶν στὴν ψυχὴ σου.

Ἄν συνέλθεις ἔγκαιρα, ἂν θυμηθεῖς καὶ συναισθανθεῖς πόσο κακὸ εἶναι νὰ γίνεσαι ἔρμαιο ὁποιοῦδήποτε πάθους, τότε θ' ἀπομακρύνεις τόσο τὸ ἐμπαθές συναίσθημα ἀπὸ τὴν καρδιά σου ὅσο καὶ τὸν λογισμό ποὺ τὸ προκάλεσε ἀπὸ τὸν νοῦ σου. Ἔτσι ἡ ταραχὴ θὰ περάσει καὶ ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη θ' ἀποκατασταθεῖ. Διαφορετικά, γύρω ἀπὸ τὸ ἐμπαθές συναίσθημα, ποὺ ἔχει ξεσηκωθεῖ στὴν καρδιά, θὰ μαζευτοῦν κι ἄλλα, ἐρεθίζοντάς το. Αὐτὰ τὰ συναίσθημα θ' ἀρχίσουν νὰ σοῦ προκαλοῦν σκέψεις ὅπως οἱ ἀκόλουθες: «Πὼς τόλμησε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος νὰ μὲ προσβάλει; Ποιὸς νομίζει πὼς εἶναι; Κανένας σπουδαῖος; Δὲν μπορῶ νὰ παραβλέψω τέτοια προσβολή. Μήπως εἶμαι κατώτερή του; Ἄν ἀφήνω τὸν καθένα νὰ μοῦ φέρεται μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ἡ ζωὴ μου θὰ γίνει μαρτυρικὴ. Ἄ, ὅλα κι ὅλα! Πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ τοῦ δείξω πὼς, ὅταν ἐνεργεῖ ἔτσι, θὰ πληρώνεται μὲ τὸ ἴδιο νόμισμα».

Νά, ἡ ἐπιθυμία σου γιὰ ἐκδίκηση ἔχει κιόλας ὠριμάσει. Τὸ πάθος ριζώνει ὅλο καὶ πιὸ βαθιὰ στὴν ψυχὴ σου. Εἶναι τὸ τρίτο στάδιο. Καὶ σ' αὐτὴ τὴν φάση, ἂν συνέλθεις, μπορεῖς νὰ σταματήσεις τὸ κακὸ. Μπορεῖς νὰ διώξεις τὴν ἐπιθυμία. Ἡ ἐπιθυμία, βλέπεις, δὲν συμπίπτει μὲ τὴν ἀπόφαση. Τὴ μιὰ στιγμὴ ἔρχεται, τὴν ἄλλη μπορεῖ νὰ φύγει. Ἔτσι,

ἂν ἀπαλλαγεῖς ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία, θὰ ἐπανέλθεις στὴν εἰρηνικὴ σου κατάσταση· ἂν ὄχι, ἡ ταλαιπωρία σου θὰ συνεχιστεῖ.

Κοίτα πὼς ἀπὸ τὸν λογισμό γεννήθηκε τὸ συναίσθημα καὶ πὼς ἀπ' αὐτὰ τὰ δυὸ γεννήθηκε ἡ ἐπιθυμία. Ὁ νοῦς κυριεύθηκε ἀπὸ τὸ πάθος. Ἡ ψυχὴ μολύνθηκε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ἁμαρτία ὡστόσο μόνο νοερὴ ἴσαμε τούτη τὴν ὥρα. Εἶναι μακρὺς ἀκόμα ὁ δρόμος ὡς τὴν πράξη. Ἀνάμεσα στὴν ἐπιθυμία καὶ τὴν πράξη ὑπάρχουν δυὸ ἀκόμα στάδια, α) ἡ ἀπόφαση καὶ β) ὁ σχεδιασμός τῆς πράξεως.

Τὸ πὼς διαμορφώνεται ἡ ἀπόφαση δὲν εἶναι πάντα φανερό. Σὲ ἐμβρυῶδη μορφή ἐνυπάρχει ἤδη στὴν ἐπιθυμία. Στὴν συνέχεια ἀναπτύσσεται μαζὶ μὲ τὸν σχεδιασμό τῆς πράξεως, δηλαδή τὴν ἐπιλογὴ τῶν μέσων, τὸν προσδιορισμὸ τῶν μεθόδων καὶ τὴν ἐξεύρεση τῶν καταλλήλων συνθηκῶν. Ἡ ἀπόφαση εἶναι ὀλοκληρωμένη, ὅταν ὅλα πιὰ ἔχουν σχεδιαστεῖ καὶ προμελετηθεῖ. Τότε ἡ πράξη ἔχει ἤδη συντελεστεῖ νοερά, ἡ ἁμαρτία ἔχει ἤδη διαπραχθεῖ μπροστὰ στὸν Θεό, οἱ ἐντολὲς ἔχουν ἤδη καταπατηθεῖ, ἡ συνείδηση ἔχει ἤδη παραβιαστεῖ.

Συχνὰ περνάει πολὺς καιρὸς ἀπὸ τὴν γέννηση τῆς ἐπιθυμίας ὡς τὴν ἀπόφαση καὶ τὸν σχεδιασμό τῆς πράξεως. Ἡ ψυχὴ συγκρατεῖται ἀπὸ τὸν

φόβο τοῦ Θεοῦ. Ὁ νοῦς δὲν ξεχνάει τις ἐντολὲς τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ ἡ συνείδηση δὲν σωπαίνει. Ὅλες, ὡστόσο, οἱ σωτήριες παραινέσεις τῆς ἀφηφοῦνται. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἤδη στὴν ἀπόφαση ὑπάρχει παράβαση καὶ ἁμαρτία. Ὁ λογισμὸς, τὸ συναίσθημα καὶ ἡ ἐπιθυμία ἔχουν πλέον κυριεύσει ὅλη τὴν ψυχὴ. Ἡ κλίση πρὸς τὴν ἁμαρτία, πάντως, δὲν εἶναι ἀκόμη ἀκαταμάχητη. Ἀκαταμάχητη γίνεται ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ἡ ψυχὴ ἀρχίζει νὰ μελετᾷ μὲ προσοχὴ καὶ ἐπιμονὴ τὸν τρόπο ἱκανοποιήσεως τοῦ πάθους. Τότε πιὰ βαδίζει πρὸς τὴν ὀλοκλήρωση τῆς ἁμαρτίας.

Ὅσο ἡ ἀπόφαση διαμορφώνεται, ἡ ἐλευθερία περιορίζεται. Ἡ ψυχὴ ὅλο καὶ πιὸ ἔντονα αἰσθάνεται πὼς εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκασμένη νὰ πραγματοποιήσει τὸν ἐμπαθῆ σκοπὸ τῆς. Ἀλλὰ τέτοια ὑποχρέωση δὲν ἔχει. Αὐτὸ ποὺ αἰσθάνεται εἶναι μία αὐταπάτη, μία πλάνη. Ἡ ἀπόφασή της μπορεῖ νὰ παραμείνει ἀνεκπλήρωτη ἐξ αἰτίας ὁποιοῦδήποτε κωλύματος, ποὺ ἐνδεχομένως θὰ παρουσιαστεῖ. Ἴσως, ὅμως, καὶ αὐτοθέλητα νὰ παραιτηθεῖ ἀπὸ τὸν σκοπὸ τῆς ἡ ψυχὴ, ἂν ὑπερισχύσουν τελικὰ μέσα τῆς ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως. Διαφορετικά, ὁ ἐμπαθὴς σκοπὸς πραγματοποιεῖται, ὅπως σχεδιάστηκε. Ἄς ὑποθέσουμε, λοιπόν, ὅτι τὸ σχέδιο ὑλοποιήθηκε. Τὸ πάθος ἱκανοποιήθηκε. Ἡ ἁμαρτία διαπράχθηκε. Ἡ ἀπόφαση μετουσιώ-